

ZACHARIAS Mitylenensis Ep. († post 536)

HISTORIA ECCLESIASTICA

- 1521 Cap. I. Mortuo fideli principe Theodosio, imperium obtinuit Marcianus, qui instante apud eum uxoremque eius Pulcheriam Leone Romano, congregari iussit synodum, quae reapse coacta est Chalcedone, anno Alexandri Macedonis 764, convenientibus ad eam episcopis sexaginta quatuor supra quingentos. Sed tamen Theodoretus Cyri episcopus Leonem antea concitaverat ad scribendum ad Flavianum eam epistolam, quae dogmatica dicitur, Eutychianae doctrinae adversantem. Scribens itaque Leo, Theodoretum Marciano Augusto eiusque coniugi impense commendavit: qui quidem Augustus Nestorii doctrinam hauserat, eiusque dogmatibus adhaerebat: quare et ipsum ex exsilio per Ioannem tribunum una cum Dorotheo Marciani ipsius populari, Nestorii socio, revocaverat. Porro redux Nestorius sanctam Virginem Deiparam coepit his verbis irridere: « Quid est Maria? Adhucne Mater Dei vocatur? » Moxque ei poena Dei vindex supervenit, veluti olim Ario, qui in Dei Filium blasphemus fuit: etenim iumento deiectus Nestorius, concisa lingua, atque ore vermibus abroso, in itinere exstinctus est; cum eoque simul Dorotheus socius obiit: quibus auditis, doluit imperator, neque hanc rem sine suspicione et cura transmisit.

PG
85, 1149PROCOPIUS Gazaenus¹ (465 † 530/538)

COMMENTARII IN GENESIN

- 1522 Cap. III, 16. [...] « Ὁ Ἀδάμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παρὰ βάσει γέγονεν ». Ἔνθα δὲ συνέθη τὸν μὲν ἄνδρα ἀπατᾶσθαι, τὴν δὲ γυναῖκα μένειν ἀνεξάπατητον· καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς εὐθὺς περιτρέπεται, καὶ δίδωσιν αὐτῇ τὸ διδάσκειν, λέγων· « Τί γὰρ οἶδας, γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις »; πᾶς δὲ πρὸς σωτηρίαν ἠγούμενος, ἀρχῶν τοῦ σωζομένου καθέστη-

PG
87, 212

- 1522 Cap. III, 16. [...] *Adam non deceptus est, sed mulier circumventa transgressioni facta est obnoxia.*² Ubi vero fieri potest, ut imponatur viro, et mulier evadat doli et fraudis laqueos, ibi continuo mulieri iterum tribuitur imperii dignitas, ut doceat, quod quidem patefit ex his Pauli verbis: « Qui namque scis, mulier, an maritum sis ser-

PG
87, 211¹ Vel Gazensis.² I Tim. II, 14.

κεν· οὕτω πανταχοῦ ἡ μὲν ἀρετὴ ἀρχικόν, ἡ δὲ ἀμαρτία δουλοπρεπές, δι' ἣν γυνὴ κατακρίνεται λύπη καὶ στεναγμῶ καὶ δουλεία, μέχρι τὴν ἀράν διὰ τὴν φιλανθρωπίαν ἔλυσεν ὁ Χριστός, τεχθεὶς διὰ γυναικός· καὶ ἐπειδὴ ὑπαίτια οὖσα ἠδύνατο τεκεῖν τὸν ἀνεύθυνον, προδραμῶν ἄγγελος τῇ χαρᾷ τὴν λύπην διέλυσε, προσίμιον τοῦ λόγου τὸ «Χαίρειν» εἰπὼν· καὶ τὴν αἰτίαν ἐπήνεγκεν· «Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ»· εἰκὼν γὰρ αὕτη τῆς Εὔας ἐτύγχανε· παρθένος γὰρ ἑκατέρα· καὶ Εὔα γὰρ παρθένος οὖσα ἤμαρτεν· ἀλλ' ἡ μὲν ἔσχε τὴν λύπην ἐξ ὕφους, καὶ ταῖς ἐφεξῆς ἀπάσαις καὶ αὐταῖς ἡμαρτηκυῖαις τῆς λύπης μετέδωκεν· ἡ δὲ τὴν χαρὰν ἐκ Θεοῦ· καὶ τὴν ἀράν τοῦ γένους διέλυσε, καὶ τόκος ἀπαθῆς τὸν ἐν στεναγμῶ καὶ λύπαις κατέπαυσε· ὅθεν τὴν μὲν πάντες αἰτιῶνται, τὴν δὲ μακαρίζουσιν ἅπαντες· καὶ ὡς πρόσωπον ἔχουσα τῆς Εὔας φησὶν· «Ἴδου γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαὶ»· τὸ «ἀπὸ τοῦ νῦν» πρὸς ἀντιδιαστολὴν προσθεῖσα τοῦ φθάσαντος χρόνου, καθ' ὃν τῆς λύπης καὶ τοῦ στεναγμοῦ τὴν αἰτίαν ἐφέρετο· καὶ τὴν ἀρχὴν εὐθύς ἔσχεν ὁ λόγος· ὡς γὰρ Ἰησοῦς εἰστήκει διδάσκων, φησὶ τις γυνὴ πρὸς

vatura? » Qui vero alii salutis praecepta suggerit, is servati dux et dominus constituitur. Unde liquet virtutem semper et ubique dominationis et imperii esse causam: sed peccatum semper inducere turpem servitutem. Quapropter mulier, secundum sententiam Dei, addicta est doloribus, luctui et gemitibus, imo et execrationi, quam tamen benignus Christus natus ex muliere sustulit. Cum peccatis impedita nequivisset parere inculpato, angelus praecurrens et gaudio exsultans, laetum nuntium obicit, sic orationis exordium faciens: Ave. Hinc causam laetitiae subdit: *Dominus tecum*.¹ Maria enim typus Evae fuit. Utraque siquidem virginitate vigeat. Verum Eva in virginitate existens, deliquit. Proinde tristitiam et dolores a serpente traxit, quos deinde transfudit in omnes peccatrices mulieres, quae secutae sunt saeculis omnibus. Verum Maria gaudium et laetitiam toti mortalium generi obnuntiavit, humanique generis maledictionem, in quam devenerat, fugavit. Praeterea partus doloris expers, finivit eum, qui cum multis doloribus fit. Ideo Evam omnes culpant et inculant. Mariam omnes laudant et beatam pronuntiant: quae, quasi personam Evae gerens, inquit: *Ex hoc beatam me dicent omnes generationes*.² *Ex hoc*, etc., additum est ad distinguendum praeteritum tempus, in quo, ut causa dolorum et gemituum, Eva criminabatur. Hic sermo statim ab initio vires habuit. Nam cum Christus stetisset suam sacrosanctam doctrinam spargens, quaedam

¹ Lc. I, 28.

² Lc. I, 48.

αὐτόν· « Μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ οἱ μαστοὶ οὓς ἐθήλα-
σας ».

mulier acclamavit: *Beatus venter qui te portavit, et ubera quae su-
xisti.*¹

COMMENTARII IN EXODUM

- 1523 *Aureum caput, et aureum corpus, etc.* Quia Christus, qui templum
censetur, ex Virgine prognatus, coelesti natura ditavit suum domi-
cilium, scilicet beatam Virginem. PG
87, 645

COMMENTARII IN LEVITICUM

- 1524 *Mulier quae concepto semine peperit marem, etc.*² Suffecerat di-
xisse: Mulier si peperit filium. Sed excipit sanctam Virginem, quae
nullius seminis interventu filium enixa est. Nam cum conceptus
esset de Spiritu sancto, non requierebatur ad sanctorum primoge-
nitum gignendum seminis fusio. Hunc primogenitum sanctorum
credito esse primitias illorum qui regenerantur per Spiritum sanc-
tum, de quibus ita profatur: *Qui non ex sanguinibus nec ex voluntate
carnis, sed ex Deo nati sunt.*³ PG
87, 729

COMMENTARII IN ISAIAI

- 1525 Cap. VII, 13. [...] « Ἀκούσατε δὴ, οἶκος Δαβὶδ ». Ὁ μὲν Θεὸς οἶα φιλάν-
θρωπος « σημεῖον » ὑμῖν ἠβουλήθη « σωτήριον » παρασχεῖν, δι' οὗ τοὺς δύο βα-
σιλέας νικήσετε. Ὑμῶν δὲ ἀπειθησάντων, οὐδ' οὕτω παρεῖδεν ἀπολλυμένους.
Τὸ γὰρ σημεῖον ὑμῖν καὶ μὴ βουλομένοις χαρίζεται παράδοξον ὄν, καὶ οἷον
οὐκ οἶδεν ἡ φύσις. Θεὸς γὰρ « ἐκ Παρθένου » τεχθήσεται, γαμικῆς συνόδου
χωρίς.

- 1525 Cap. VII, 13. [...] *Audite vero, domus David.*⁴ Statuerat Deus
vobis, pro suo in homines amore, *salutis signum*, quo a vobis reges
duos superatum iri crederetis, tradere. Quod etsi credere recusatis,
ne sic quidem vos tamen in perniciem vestram ruentes praeterit.
Signum enim vobis etiam invitis, signumque, inquam, quod omnium
superat opinionem, cuiusmodi nec natura quidem ipsa novit, lar-
gitur. Deus enim *ex Virgine*, nullo nuptiali congressu nascetur. PG
87bis,
1959

¹ Lc. XI, 27.

² Lev. XII, 2.

³ Io. I, 13.

⁴ Isa. VII, 13.

PG
87bis,
1964

1526

[...] Πῶς «σημεῖον»; Πῶς δὲ πάλιν «Ἐμμανουήλ» προσηγόρευται; Ὅτι δὲ καὶ τὴν «Παρθένον νεᾶνιν» ἰδίως κέκληκεν ἡ Γραφή, δῆλον ἐξ ὧν ἐν Δευτερονομίῳ φησὶν· «Ἐὰν δὲ ἐν τῷ πεδίῳ εὕρη τὴν παῖδα τὴν μεμνηστευμένην, καὶ ἐκδιασάμενος κοιμηθῆ μετ' αὐτῆς, ἀποκτενεῖτε τὸν ἄνθρωπον μόνον. Καὶ τῇ νεάνιδι ποιήσετε οὐδέν», καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Βασιλειῶν, ἡ θάλπουσα τὸν Δαβὶδ παρθένος ἡ Ἀβισάκ «νεᾶνις» εἴρηται, περὶ ἧς φησὶν· Καὶ ὁ βασιλεὺς οὐκ ἔγνω αὐτήν. Ἐκ «Παρθένου» τοίνυν ἀγίας ὁ «Ἐμμανουήλ», τῆς εἰπόσης· Καὶ πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; Πρὸς ἣν εἶπεν ὁ ἄγγελος· Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. Αὐτὴ ὑπόδικος οὐκ ἔστι τῷ περὶ καθαρισμοῦ νόμῳ. Φησὶ γὰρ ἐν Δευτερονομίῳ· Γυνὴ ἥτις ἂν σπερματισθῆ καὶ τεκῆ ἄρσεν, ἀκάθαρτος ἔσται ἐπτὰ ἡμέρας. Μὴ σπερματισθεῖσα δὲ τοῦ «Ἐμμανουήλ» ἡ μήτηρ, καθαρὰ τέ ἐστι καὶ ἀμίαντος. Ἐπεὶ γὰρ ὁ πρῶτος Ἀδάμ οὐκ ἐκ συνόδου γέγονε γαμικῆς, ἐκ δὲ τῆς γῆς ἐπλάσθη ληφθεὶς, καὶ ὁ ἔσχατος ἀνακαινίζων αὐτοῦ τὴν φθοράν, ἐν τῇ παρθενικῇ μήτρᾳ διαπλασθὲν τὸ σῶμα λαμβάνει, * ὡς ἂν ἐν ὁμοιώματι γένηται τῷ τῆς ἀμαρτίας διὰ σαρκός.

*1965

PG
87bis,
1963

1526

[...] Sin autem communis est generationis modus; qui *signum* iam exsistere, qui rursus *Emmanuel* nominari queat? Caeterum ne non de *virgine puellae* nomen etiam peculiariter usurpari putent, id ex Scripturae verbis in Deuteronomio patebit, sic enim legitur: *Si autem in agro repererit vir puellam, quae desponsata est, et apprehendens concubuerit cum ea, ipse morietur solus; puella nihil patietur.*¹ Tertio praeterea Regum volumine, quae Davidem fovebat virgo, Abisac nomine, *puella* dicitur; quam non regem cognovisse testatur historia.² Natus est ergo ille *Emmanuel* ex sancta *Virgine*; cui, cum illa quomodo futurum istud esset, quia virum non cognosceret, postulasset; in eam Spiritum sanctum esse illapsurum, virtuteque Altissimi obumbraturum respondit angelus.³ Nequaquam enim legi Deuteronomicae quae mulierem admissio semine masculum enixam septem dies immundam haberi volebat, obnoxia fuit.⁴ Sed nullo seminis auxilio facta *Emmanuelis* mater, pura, intemerataque remansit. Quoniam enim primus ille Adamus, non nuptiali coitu procreatus * fuerat, sed terra efformatus: et hic ultimus, qui eius corruptionem renovat, in virginis utero corpus sumit efformatum, ut eius similitudinem habeat, quod peccato per carnem natum est.

*1966

¹ Deut. XXII, 25-26.

² III Reg. I, 3-4.

³ Lc. I, 34-35.

⁴ Levit. XII, 2.

• PG 87, 813, 1081. PG 87bis, 1737, 1960, 1966, 1976, 1988, 2005, 2144, 2145, 2464, 2520, 2525.